

לאן הולכים מכאן: האם התורה שבכתב מאמינה בקיומו של העולם הבא?

בני זוג מבוגרים חצו את הרחוב בחוסר זהירות ונדרסו ממשאית חולפת. הם מתו במקום ועלו לבית דין של מעלה. כיון שהם היו אנשים ישרים וטובים, הועברו ישירות לגן העדן. כל החלומות שלהם התממשו: האוויר היה נהדר, הנוף ירוק והמלאכים לא הפסיקו לשרת אותם. אחרי כמה ימים מופלאים, שאלה הזקנה את בעלה איך התחושה בגן עדן?

"איך התחושה?! אני כועס! אם לא הקמח-המלא שלך, הייתי מגיע לכאן כבר לפני עשר שנים..."

החיים של יהודי מתנהלים בשני עולמות במקביל. הגוף נמצא עמוק בתוך הלחץ של העולם הזה, אבל הראש מהרהר בקיומו של העולם הבא. ראשית, רבים מאתנו נושאים זיכרונות וגעגוע אל הנשמות של יקירנו שהלכו לעולם ההוא. ושנית, פשוט אין דרך אחרת לעבור את החיים כאן בהבנה ובהשלמה.

העולם שלנו מלא בכל-כך הרבה אכזריות ורוע, החיים כאן מהווים סתירה כה חמורה לכללי השכר והעונש הכתובים בתורה, עד שאין דרך להתאים את הדברים ללא הבנה שישנו עולם נוסף על גבי העולם הזה. כשאנו רואים אדם מושחת שנבנה מחורבנו של אדם אחר ועל פי כללי התורה היה אמור להסתלק מכאן במהירות ובכל זאת הוא חי ובוועט, או להיפך, כששומעים על צדיק תמים שהיה אמור לחיות חיי עושר ושלווה ותמורת זאת סובל ייסורים ומכאובים ל"ע, אנו מוכרחים להקים קומה נוספת מעל גבי העולם הזה ולהבין שמקום השכר והעונש האמתי הוא שם ולא כאן.

הנה דוגמה הממחישה זאת בעוצמה:

1. ברכות סא: בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה... היו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והוא היה מקבל עליו עול מלכות שמים עד שיצאה נשמתו באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ה' ז' תורה וזו שכרה?! יצאה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.

דוגמה נוספת היא הסיפור עם האדמו"ר הקודם מלובאוויטש, שנעצר באשמת הפצת יהדות ברוסיה הקומוניסטית. האנשים המנוולים שעצרו אותו – שהיו למרבה הכאב יהודים מאבא ואימא, צאצאים של חסידים כשרים – הוציאו כנגדו גזר דין מוות ועמדו להפעיל אותו בכל רגע. באחת החקירות הוציא החוקר אקדח והצמיד אותו לראשו של הרבי. אך הרבי הגיב בשלווה: "הצעצוע שלך מפחיד את מי שיש לו אלים רבים ועולם אחד, אך לא את מי שיש לו א-ל אחד ושני עולמות".

וכאן עולה שאלה עצומה המטרידה את חשבי ההוגים היהודיים כבר אלפי שנים. הכלי יקר בתחילת פרשת בחקותי מביא לא פחות משבעה מגדולי בעלי המחשבה שעוסקים בה: **כיצד מתעלמת התורה שבכתב מקיומו של העולם הבא?** מדוע ייעודי השכר והעונש המתוארים בתורה בהרחבה, מתמקדים אך ורק בחיי החומר בעולם הזה וכלל לא בחיי הנשמה בעולם הבא?

הבה ניקח כדוגמה את הנאמר בפרשתנו. משה רבנו אומר השבוע את אחת משתי הפרשיות החשובות ביהדות. ישן רק שתי פרשיות שיהודי מחויב לקבוע אותן על פתחי הדלתות כדי לזכור את הנאמר בהן בכל פעם שיוצא מהבית או נכנס אליו (וכן להניח בכל בוקר על הראש ועל הלב). בשבוע שעבר למדנו את הפרשה הראשונה – "שמע ישראל" והשבוע לומדים את השנייה: "והיה אם שמוע".

הפרשה הראשונה עוסקת בחובת "קבלת עול מלכות שמים", ואילו הפרשה השנייה מוסיפה את חובת קיום המצוות ואת **שכרן של המצוות**. הפרשה האחרונה מוסיפה כי לא רק חובה לקיים את מצוות ה', אלא זה גם בהחלט **כדאי**. משה רבנו רואה צורך להדגיש כי פשוט משתלם להיות יהודי. הקב"ה משלם לאוהביו בשטרות של שקלים חדשים, בבריאות ובנחת, באושר ובעושר.

דברים יא: והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנוכי מצווה אתכם היום ... ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת. הישמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלוקים אחרים והשתחוויתם להם וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא ייתן מטר והאדמה לא תיתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה.

וכאן יכול כל אחד לשים לב למה **שלא נאמר**. משה לא מזכיר אפילו במילה אחת את העולם ההוא. משה לא מונה את השכר והעונש האמתיים הממתינים בעתיד בעולם הבא. וחשובי המפרשים לדורותיהם תמהים, כיצד מתעלם משה מהשלב העיקרי של קבלת המשכורת?

עקדת יצחק פרשת בחקתי: בעלי הדעות [הנוצרים והמוסלמים] המאמינים בשכר ועונש מאת ה' לעושי רצונו ומכעיסיו – ישיגו על תורתנו: אחר שהשכר הרוחני הוא העיקר המכוון מהתורה, איך שתקה התורה ממנו וייעדה השכר הגופי הכלה והאבד ושמה אותו לתכלית?

ובלשון עוד יותר חריפה: **ספר העקרים ד,לט:** הספק אשר לא סרו הראשונים והאחרונים מלספק בו: למה לא נזכר בתורה היעוד הרוחני בפירוש כמו שנזכרו היעודים הגשמיים?

למען האמת, אם נרצה לדייק, השאלה יותר מורכבת. חז"ל מצאו בכל זאת **רמזים** בדבריו של משה אודות קיומו של עולם נוסף. בפרשת השבוע שעבר קראנו את עשרת הדברות האחרונות, כפי שהן מוצגות בלשוננו של משה ושם מוסיף משה כמה מילים הנוגעות לשכר ועונש:

עשרת הדברות הראשונות בפרשת יתרו: כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך.
עשרת הדברות השניות בפרשת ואתחנן: כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימיך **ולמען ייטב לך**.
קידושין לט: למען ייטב לך – בעולם שכולו ארוך ובעולם שכולו טוב.

חז"ל מפענחים את תוספת הדברים של משה - "למען ייטב לך" – ומבארים כי הכוונה היא לרמז למתן השכר בעולם הבא. שכן אריכות הימים בעולם הזה היא לאו דווקא ברכה, לפעמים היא עלולה להיות קללה ח"ו. לכן משה מדגיש כי אריכות הימים המדוברת בתורה היא "בעולם שכולו ארוך וכולו טוב", היינו בתענוג הנשמה בגן העדן שהוא בוודאי טוב ונצחי¹.

וכיון שכך, השאלה הופכת להיות יותר מורכבת. ממה נפשך: אם משה האמין בקיומו של העולם הבא, מדוע רק **רמז עליו** ולא דיבר אודותיו באותה הרחבה בה דיבר על צמיחת האדמה? ואם משה סבר שמספיק לרמוז על קיומו של העולם הבא, מדוע בכל זאת מרחיבה התורה אודות השכר הגשמי בעולם הזה?

אנו רוצים להציג את אחד היסודות של המחשבה החסידיית אשר מעצים במידה רבה את משמעות העשייה בעולמנו ומעניק כוח ותנופה באותם רגעים מאתגרים שהדברים נעשים קשים להשגה.

¹ **העשרה חשובה:** למרות שהתורה רק רומזת על כך, הנביאים מדברים בהרחבה על הישארות הנפש לאחר המוות. כך אומר נבל הכרמלי לדוד (שמואל א כה): "והייתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלוֹקֵיך ואת נפש אוֹיֵבֶיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלַע" - ובמצודת דוד: "נפש אדוני צרורה בצרור החיים הרוחניים אחרי הפרדה מן הגוף". סיפור מפורש עוד יותר הוא המעשה של שאול המלך ובעלת האוב בעין דור, שהעלתה עבורו את נפש שמואל הנביא ותקשרה אותו. מכאן שהנפש נותרת קיימת בעולם אחר. למען האמת, גם ההיגיון הפשוט מחייב את קיומה של הנפש בעולם הבא. האדם מורכב מגוף ונפש. האדם אינו מכשיר טאבלט שרק מבצע פעולות מתמטיות אך אינו מרגיש ומזדהה עם הדברים. באדם יש עצמיות נפשית שהיא ישות נוספת על הגוף החומרי. ולכן אין סיבה לומר כי המוות הגשמי של הגוף משמיד את הנפש הרוחנית. אלא כשם שהנשמה באה מלמעלה כך היא שבה למעלה. כדברי קהלת: "וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה".

ב. לפני שנכנסים לעניין, חובה להתייחס לשאלה פשוטה ובסיסית שעולה במוחו של כל אדם הקורא את הדברים: האם באמת יש קשר בין קיום מצוות ובין אושר ועושר?! האם משה מתכוון לומר בפשטות כי אנשים דתיים הם יותר בריאים, עשירים ומאריכי ימים?²

מצד אחד, כך הם פשטות דברי התורה: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי ... ונתתי גשמיכם בעתם ואספת דגנך". מצד שני, אנו לא זוכים לראות את הדברים מתקיימים במוחש ולא כל צדיק הוא עשיר, כמו שלא כל רשע הוא אביון. מה אפוא כוונת דברי התורה, כשאלתו החריפה של רבי יוסף אלבו:

2. ספר העיקרים מאמר רביעי פרק מ: איך יאמר 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', כלומר שבשמירת החוקים והמשפטים שבתורה יחיה האדם יותר מבשמירת חוקי שאר האומות? והרי זה דבר כזב! כי לא יחיה שומר התורה חיים גשמיים יותר ארוכים מזולתו?

המפרשים מציגים שתי תשובות יסודיות בעניין. רבי יוסף אלבו עצמו מעלה נקודה מרתקת. הבה נשים לב כי פרשת "שמע ישראל" כתובה בלשון יחיד אך פרשת "והיה אם שמוע" עוברת לדבר בלשון רבים. בעוד שפרשת שמע ישראל פונה לכל אדם בפני עצמו: "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", פרשת והיה אם שמוע עוברת לדבר בלשון כללית המופנית לכלל ישראל: "והיה אם שמוע תשמעו על מצוותי אשר אנכי מצווה אתכם היום ... ונתתי מטר ארצכם בעתו"³.

מבאר רבי יוסף אלבו כי הדבר בא להדגיש כי מתן השכר בעולם הזה – המדובר בפרשת והיה אם שמוע - הוא רק במצב אופטימלי בו כל ישראל לומדים תורה ומקיימים מצוות, אבל במצב רגיל בו אנשים בודדים זוכים לקיים את רצון ה', שכרם לא יבוא בגשמיות בעולם הזה. שכן המקום העקרוני בו מקבלים שכר הוא בעולם הבא ורק במצב נעלה בו כלל ישראל מתעלים על חומריותם ומתמסרים לרצון ה', גם הקב"ה חורג מסדר הדברים ומעניק את השכר כבר בעולם הזה.

דוגמה לעולם אופטימלי כזה הם ימי חזקיהו המלך. חז"ל מספרים שהייתה זאת תקופה עילאית של לימוד תורה, עד שלא היה ילד וילדה בירושלים שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. וכך הקב"ה השיב להם בשנים ארוכות של שקט בטחוני ובמלאך ה' שחיסל את צבאו האדיר של סנחריב.

עיקרים שם: כל היעודים הנזכרים בתורה הם לכללות האומה, כי העולם נידון אחר רובו ויעוד הגשמים והתבואה והשלום וכיוצא בהם יהיה לכל ישראל כאחד, אבל שכר הנפשי לעולם הבא אינו לכללות האומה אלא כל איש בפני עצמו נידון שם על פי מעשיו.

הרמב"ם, לעומת זאת, מעניק תירוץ אחר והוא בעל משמעות רבה לחיינו. הרמב"ם מעורר את תשומת הלב לאחת המשניות המפורסמות ביותר שאנו מזכירים אותה מדי בוקר בברכות השחר.

ברכות השחר (לפי שבת קכז): אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ... כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים וביקור חולים והכנסת כלה והלווית המת ועיון תפילה והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם.

נשים לב: חז"ל הציגו כאן קבוצת מצוות ייחודית שהשכר עליה מגיע כבר בעולם הזה - אך מה מייחד את המצוות הללו? אדרבה, לא מדובר כאן במצוות החמורות בתורה? כמה מהן (לכמה דעות) הן רק מצוות מדרבנן, כמו הכנסת כלה והלווית המת?

התשובה היא שהמצוות הללו הן מצוות חברתיות, בין אדם לחברו ועניינן להפוך את החיים בעולם לנעימים יותר. ולכן מבטיחה התורה עליהן שכר כבר בעולם הזה. (בנוסף, המשנה מונה גם את

² ובדחי רבנן: מישהו שאל אותי כי לפי הבטחות התורה, העיר העשירה בישראל אמורה להיות בני ברק, בעוד שהיא העיר הענייה בישראל? השבתי כי זאת העיר היחידה בישראל בה ההורים קונים דירות לילדים...
³ ומה שהפסוק "ואספת דגנך" עובר לדבר בלשון יחיד, כנראה רוצה התורה להדגיש שכאשר יינתן גשם לכלל ישראל, הדבר יביא שפע פרנסה לכל אדם בפני עצמו.

מצוות "תלמוד תורה" הגורמת ומעוררת לקיום המצוות הללו, וכן "עיון תפילה", שעניינה בקשת הצרכים הגשמיים בעולם הזה).

הרעיון הוא, שהשכר האלוקי פועל באופן של מדה כנגד מדה: מה שאדם נותן זה מה שהוא מקבל. כאשר אדם מכניס כלה ומבקר חולים ובכך גורם לחברו לחיות יותר שנים בעולם, ה' מחזיר לו באותו מטבע ומשיב לו באריכות ימים בעולם הזה. ואילו כאשר מקיימים מצווה רוחנית כמו הנחת תפילין ופועלים ייחודיים רוחניים למעלה – הנשמה תזכה לחוות אותם בעולם ההוא.

הנה סיפור יפה: בכפר חב"ד גר חסיד בשם הרב אברהם יצחק גלזמן. הוא סבל מאסטמה וכמעט לא יצא מהבית, אך מעת לעת היה יוצא ומספר לאברכים זיכרונות מימי לימודיו בתומכי תמימים. פעם שח לאבא שלי את הסיפור הבא: הוא כיהן כרב בעיירה קטנה ברוסיה והיה שם אדם שהאריך מאוד ימים. הוא הגיע לגיל מופלג של 108. הפלא היה, שגם אביו זכה להגיע לגיל כזה.

פעם גילה הזקן לרב גלזמן את סוד אריכות ימיו: אביו היה בלן במקווה בו רחץ האדמו"ר הזקן והמנהג היה, שהבלן היה מזליף מים ברוחצים וכמה פעמים שאביו נתן צליפה 'טובה' (וכביכול גרם הנאה גשמית לרבנו הזקן), רבנו בירכו שיזכה לאריכות ימים. חלפו השנים, אביו הזדקן מאוד ולא מת! הוא הבין כי הוא זוכה לכך בגלל ברכותיו של רבנו הזקן, אך לפי כמות הפעמים ששמע מרבנו "תזכה לאריכות ימים", הוא היה אמור לחיות את שנות מתושלח... הוא ביקש אפוא מהקב"ה, שיחלק את הברכה בינו ובין ילדיו וכך גם הוא חי לאריכות ימים וגם בנו...

פירוש המשניות להרמב"ם ריש פאה: כשיעשה האדם המצות המיוחדות לנפשו, מה שיש בינו ובין בוראו, תחשב לו לצדקה ויגמלוהו הקב"ה עליה לעולם הבא. אבל כשיעשה המצוות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, תחשב לו לצדקה בעולם הבא לפי שיעשה המצווה – וגם ימצא טובה בעולם הזה בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, כי כשינהג המנהג הזה וינהגו אחרים כמנהגו, יקבל כמו כן שכר מעניין ההוא... וכן תלמוד תורה כנגד כולם, כי על ידי תלמוד תורה יבוא האדם לכלל זה⁴.

[לחביבותא דמילתא יש להעמיק ולהעיר: לפי המהלך הזה, הרבי יישב (לקו"ש יט/204) קושיא מעניינת בדברי הרמב"ם. בתחילת פרק ח מהלכות תשובה מבהיר הרמב"ם כי שכר המצוות הוא רק בעולם הבא, ומביא לכך ראיה מפסוק שנאמר **בשילוח הקן**: "למען יארכו ימיך ופירשו חז"ל לעולם שכולו ארוך". כאן תמוה מאוד שהרמב"ם הביא פסוק שנאמר רק בשילוח הקן בפרשת כי תצא ולא פסוק דומה שנאמר מוקדם יותר **בכיבוד אב ואם**, בפרשת יתרו וואתחנן?

אולם לפי שיטת הרמב"ם שהובאה לעיל, הדברים מובנים היטב. מצוות שילוח הקן היא בעיקרה מצווה רוחנית ונועדה לפי דברי הזוהר, לעורר את הגעגועים של הקב"ה לישראל שנמשלו ליונה. ולכן השכר עליה משולם רק בעולם הבא. אולם כיבוד אם ואם היא מצווה חברתית הגורמת להאריך את חיי ההורים בעולם הזה ולכן דברי התורה "למען יארכו ימיך" הם כפשוטם ממש, בעולם הזה.

⁴ **המהלך מתאים עם סיפור המובא ברש"י סנהדרין מד,ב:** בעיירה אחת היה צדיק שכל חייו עשה מעשים טובים ולידו גר רשע מרושע, גובה מס של המלך, שכל חייו עשק את העניים. קרה המקרה ושניהם מתו באותו יום וכל בני העיר התאספו ללוות את הצדיק, אך איש לא הלך ללוות את הרשע. ילדיו של הרשע חסו על כבוד אביהם ונשארו אותו בשולי הלוויה של הצדיק. כך צעדה תהלוכה ארכה שבתחילתה מיטת הצדיק ובסופה מיטת הרשע. לפתע נשמעה אזעקה המבשרת על גזלנים מתקרבים. כולם נסו למקלטים וכאשר חזרו להמשיך את הלוויה, טעו בין המיטות וכל הקהל התאסף סביב מיטת הרשע ואילו בני משפחת הרשע התאספו סביב מיטת הצדיק. כך ערכו את טקס המספד המכובד סביב מיטת הרשע ואילו הצדיק נקבר בבושת פנים תחת המציבה שהוכנה לרשע. אחרי ימים מספר, הופיע הצדיק בחלומו של תלמידו, סיפר לו את שאירע וביקשו להעביר את גופתו אל הקבר המתאים. הוא הסביר מדוע התחוללה הטעות המצערת: נכחתי פעם במקום בו נהגו חוסר כבוד בתלמיד חכם ולא מחיתי על כבודו. לכן נגזר עלי לעבור השפלה עוד בעולם הזה. ואילו אותו רשע עשה פעם מעשה טוב: הוא ערך סעודה מפוארת לכבוד שר האוצר וברגע האחרון, אותו שר ביטל את השתתפותו, אך אותו מוכס חמל על האוכל והעניק אותו לעניים. לכן הוא קיבל את שכרו עוד בעולם הזה. כאן נעיר ששני האירועים קשורים בדברים שבין אדם לחברו ולכן השכר היה מוכרח להיות משולם כבר כאן.

וכך אכן מנתה המשנה של "אלו דברים" את "כיבוד אם ואם" כאחת המצוות הייחודיות ש"אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה". ולכן לא הביא הרמב"ם ראייה ממצווה זו ששכר המצוות הוא רק בעולם ההוא].

עכ"פ המורם מכל זה, שמצוות רבות שכן משולם בעולם הזה אך ישנן מצוות רבות ביותר ששכרן משולם רק **בעולם הבא**. וכיון שכך, שבה ונשאלת השאלה בה פתחנו: מדוע התורה בכלל ומשה רבנו בפרט מתייחסים ברמז בלבד אל העולם הבא ומניחים את עיקר הדגש על השכר הגשמי בעולמנו?

ג. נפתח עם סיפור נהדר: מעשה בחסיד עני שישב כל ימיו על התורה והעבודה ועבד מעט לפרנסתו. כשהגיע הזמן לחתן את בתו, הלך אצל האוהב ישראל מאפטא וביקש עצה. הצדיק הורה לו לעשות את המסחר הראשון שיבוא לידו וההשגחה העליונה תעמוד לו.

יצא החסיד חזרה הביתה ובדרך עצר בפונדק. באחד השולחנות ישבו סוחר יהלומים והחליפו סחורה. אותו חסיד לא מיהר והוא התבונן במסחר שלהם. הם התעניינו אם הוא מעוניין לעשות עסקים והוא מזכר בדברי הרבי. הוא השיב בנחרצות: "בוודאי". הם שאלו כמה כסף יש לו והוא אמר: "זהוב אחד". הם פרצו בצחוק קולני ואז קם אחד הסוחרים ואמר שיש לו עסק עבור זהוב אחד: הוא מוכן למכור את העולם הבא שלו. החסיד לא נרתע, שילם את הזהוב וחתם על שטר המכירה.

אחרי כמה רגעים נכנסה אשתו של הסוחר וראתה את בעלה מתגלגל מצחוק. הוא סיפר על החסיד האידיוט ששילם זהוב עבור העולם הבא שלו. היא נחרדה. "אתה רוצה לומר לי שאני חיה עם אדם שלא יגיע לגן עדן?! לא אחיה אפילו רגע עם גוי כזה שאין לו חלק בעולם הבא! או שתבטל את המכירה או תכתוב לי כרגע שטר גט!". הסוחר הבין שהוא הסתבך וביקש לבטל את העסק, אך החסיד השיב כי הוא יבטל את העסק רק תמורת אלף זהובים, דמי הכנסת כלה ענייה לחופתה. לא נותרה לסוחר ברירה והוא שילם את הכסף להרגיע את אשתו.

אחרי שהסתיים המקח, ביקשה האישה לנסוע אל האוהב ישראל. היא נכנסה לצדיק ואמרה: אני שמחה שהתגלגלה על ידי זכות לסייע במצות הכנסת כלה, אך יש לי שאלה: האם העולם הבא של בעלי שווה באמת אלף זהובים? האם היה כדאי לו לשלם סכום אדיר כזה?!

"תראי", השיב הצדיק: "במסחר הראשון, כאשר הוא מכר את העולם הבא שלו, הוא לא היה שווה אפילו זהוב אחד. אבל במסחר השני, כשהוא קנה את העולם הבא תמורת סיוע לכלה עניה להיכנס לחופתה – העולם הבא שלו שווה הרבה יותר מאלף זהובים..."

השאלה החשובה ביותר שנשאל בחיינו היא **משמעות החיים**: עבור מה אנו נלחמים? מדוע לקום בבוקר ולהיאבק על עוד יום? או בשפה דתית: איזו סיבה הגיונית גרמה לקב"ה לברוא את העולם הגדול הזה ולצפות למשהו מאנשים חומריים כמונו? [הפילוסוף הצרפתי, אלבר קאמי אמר, שהשאלה הפילוסופית היחידה היא: 'למה לא להתאבד ח'?' מאיזה טעם להיאבק על הקיום?].

ספרי חסידות משתמשים במשל של "קניגיא", זירת תחרות קרב בין בעלי חיים. [מדובר בחוויה אכזרית הכרוכה בצער בעלי חיים ואסורה על פי התורה, אך ניתן להשתמש בה כמשל]. מובא כי לעתיד לבוא אנו נשאל את הקב"ה את שאלת משמעות החיים, מה הוא הרוויח עם שנות הגלות בעולם הזה, והוא ישיב אותנו באולם הקרקס ואז נבין כבר הכול.

החוויה של ההשתתפות בקרקס היא גורם ההפתעה. אנו רואים בעל חיים פגוע או כבול, שכבר איבד לכאורה את כוח החיים ולפתע הוא סוחט את שארית כוחותיו ומזנק על רגליו ומחזיר מלחמה שעה. אז שואג כל הקהל בקול אדיר וחש בתוך תוכו את עוצמת החיים. להבדיל, הקב"ה ברא את העולם הזה משום שהחיים כאן הם הזדמנות ביטוי אדירה לעוצמתו של הטוב.

אדם מתמודד עם ניסיונות קשים והוא מאבד את שארית האמונה. אדם מרוויח הרבה כסף ומתמלא באגו ובאהבה עצמית. אדם נסחף אחרי החיים הגשמיים ושוקע בחומרנות ובתאוה. לפתע הוא מגיע

לרגע מבחן בחייו ואז אוסף את שארית כוחותיו הפנימיים ומתגלה ביופי נפשו ובהדרת אנושיותו הקדושה. במקום לשקוע באגו, הוא מכניס יד לכיס ותורם בעין יפה להכנסת כלה. במקום ליפול בייאוש, הוא מתמלא בביטחון כי העולם הזה מנוהל ברוח טובה על ידי הבורא המושלם. אלו רגעים של יצירה אמיתית. האדם הופך להיות שותפו של בורא העולם ומאיר את הקדושה במקומות האופל.

כעת אפשר להבין מדוע התורה עוסקת בעיקר בעולם הזה ואינה מדברת כמעט על העולם הבא. משום שמבחינת המחשבה היהודית, **העולם הזה הוא הסיפור האמיתי**. כאן מתרחשים הדברים לשמם נברא העולם כולו ועבורם אנו חיים. העולם הבא, לעומת זאת, הוא כבר אחרי מעשה. שם זה שלב הפנסיה בו מקבלים את השכר, אך זה כבר **לאחר גמר היצירה**.

ראיתי פעם ביטוי מושלם באגרת של הרבי ולצערי אינני מוצאה: **האדם שואף אל העולם הבא, אבל הקב"ה רוצה את העולם הזה**. כולנו רוצים להגיע אל שלב המנוחה והרוגע, אך הקב"ה שואב הנאה דווקא מהמאבק. משום שימי הגלות הם הייעוד שלנו: הם רגעי היצירה הכבירים לשמם נוצרנו.

3. מכתב הרבי מליובאוויטש מתורגם מאנגלית (גיליון כפר חב"ד 1592): ביחס לנושא של החיים אחרי המות וכו', יש משמעות לכך שהתורה (התנ"ך) מדברת על כך מעט מאוד, מהסיבה הפשוטה שהיהדות במהותה עוסקת בחיים בעולם הזה, שיתנהלו על פי הרצון של אלוקים כפי שהוא מפורש בתורה, על ידי קיום המצוות בחיי היום יום.

נאמר זאת כך: ההנאה של הנשמה גדולה יותר בעולם הבא, אבל החשיבות של המעשה גדולה יותר בעולם הזה. ואף שהדברים נשמעים כמו רעיון חסידי, הם מפורשים כבר במשנה במסכת אבות:

אבות ד, טז: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה.

וכאן מפורשים הדברים עוד יותר: הגמרא במסכת שבת מספרת על מותו של דוד המלך על מדרגות ביתו בעצם יום השבת. שלמה לא היה יכול לטלטל את גופתו, משום שגופת המת היא מוקצה בשבת. הוא נאלץ להביא כיכר לחם ולהניח על גופת המת וכך לטלטל אותה אגב הלחם. שלמה סיכם את הדברים במשפט כואב, חד וקולע: "טוב כלב חי מגופת מלך מת!".

שבת ל, א: כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת. אמר דוד המלך: לא המתים יהללו יה. לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות קודם שימות, שכיון שמת, בטל מן התורה ומן המצוות ואין להקב"ה שבח בו.⁵

בדומה למהלך הזה, מיישבים הראשונים את אחת השאלות הגדולות במחשבה היהודית ויהיה מי שיאמר כי היא השאלה הגדולה ביותר. שלמה המלך מעיד על עצמו כי הוא עמל זכה להשיג את הטעם לכל מצוות התורה, חוץ ממצווה אחת ויחידה. "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני".

הכוונה היא כמובן למצוות טומאה וטהרה: התורה מציגה קשת של שמונה אירועים בחיים ומגדירה אותם כרגעי טומאה והתרחקות מהחיים. הפלא הוא, שעל פניו, אין כל קשר ודמיון בין האירועים הללו ולא ברור כלל מהי אותה רוח טומאה מסתורית. מצד אחד, אדם מת מטמא, אך מצד שני, יולדת שיוצרת את החיים אף היא טמאה. מצד אחד, שרץ מת מטמא, אך במקביל, גם גבר בעל קרי שעסק בהבאת חיים הוא טמא. וגם האישה טמאה בטומאה חודשית אף שלא עוללה כל רע.

הארכנו בעבר (פרשת תזריע) ברעיון נפלא המובא בספר הכוזרי. למען האמת, כל קשת האירועים הללו כרוכה ברמה מסוימת של מוות. אישה יולדת עוסקת תשעה חודשים ביצירת חיים, היא חשה התרוממות רוח בכל בוקר מחדש, אך ברגע התרחשות הלידה, היא נופלת ממדרגתה הנעלית

⁵ עד היכן הדברים מגיעים: יהודי שנמצא באלל ל"ע אומר קדיש על אביו ואמו, ובכלל, עושה מעשים טובים בעולם הזה כדי לגרום עליה לנשמה. הבה נחשוב על זה: הנשמה נמצאת למעלה בעולם המושלם, ואילו הבן נמצא כאן בעולם השפל, ובכל זאת דווקא מעשיו כאן מרוממים את הנשמה העליונה.

ונשאר רק עם החיתולים ומאבק הקיום השגרתי. גם אצל בעל קרי, רוב האנרגיה הולכת לאיבוד ולא נוצרים חיים אלא מאחד ממיליארד ממה שהוא מספק החוצה. וגם בטומאה החודשית של האישה, הדימום נוצר כתוצאה מכך שלא התרחשה הפריה והאישה לא הגשימה את הפוטנציאל שלה.

הרעיון אם כן הוא, שבעיני התורה, החיים הם הדבר הגדול ביותר וכל התקרבות אל המוות – אפילו קלושה ביותר – היא טמאה ומסוכנת. התפישה מוסברת היטב לפי הגישה החסידית שהובאה כאן כי החיים הם תמצית הייעוד של העולם, בעוד שהמוות הוא ההסתלקות מן העשייה והיצירה.

מה ניקח מכאן הלכה למעשה? ישנו ווארט נפלא של רבנו הזקן: מצד אחד מובא, שבית שמאי ובית הלל נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא משנברא. מצד שני, התורה עצמה מעידה כי הקב"ה הביט על עולמו בגמר מלאכת הבריאה ואמר בסיפוק: "ירא את כל אשר עשה והנה טוב מאוד!".

מבאר רבנו: החיים הם 'לא נוחים', אך הם 'טובים מאוד'. האדם מגיע לשיא החיים שלו ולתמצית הייעוד שלו, דווקא באותם רגעים שהם לא נוחים לו, אך הם מספקים עבורו את ההזדמנות הטובה מאוד, להיות שותף במלאכת בריאת העולם.

ונסכם בסיפור נפלא: ידוע הסיפור על גדול חכמי אשכנז, המהר"ם מרוטנברג, שנאסר על ידי הקיסר הגרמני וסירב להשתחרר בפדיון כופר והסתלק בתא הכלא. גופתו הקדושה שכבה באותו מקום במשך 12 שנה, עד שיהודי שילם ממון רב והביאה לקבר ישראל. מסופר כי אותו יהודי חלם כי מציעים לו כשכר מן השמיים שתי אפשרויות: לחיות כל ימיו בעושר ובכבוד או למות מיד ולזכות להיות במחיצתו של המהר"ם בגן עדן. הוא העדיף את האפשרות השנייה.

אומרים אצל חסידים כי כך הייתה התפיסה לפני התגלות הבעש"ט. אך אם אותו יהודי היה חי אחר התפשטות תורת החסידות, היה מבין כי "טובה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה". היה עליו להעדיף כסף וזהב וכך היה משיג את הכוחות כדי להפוך את העולם הזה ולהשלים את תהליך התיקון והבירור לקראת הגאולה האמתית בקרוב ממש.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת פייגה**

